

Liikuntapaikkarakentamisen
liikenneturvallisuusopas

Sisältö

Esipuhe	2
Johdanto.....	3
Liikenneturvallisuus liikuntapaikoilla.....	4
Eri mittaluokan hankkeet.....	5
Esimerkkejä hyvistä toteutuksista.....	6
Liikuntapaikkarakentamisen prosessi.....	8
Kaupunkisuunnittelun tasot ja toteutusohjelmat.....	8
Liikuntapaikkarakentamisen prosessivaiheet.....	9
Yhteistyö ja vuorovaikutus.....	10
Työkalut ja menetelmät.....	11
Toimintatapojen laadinta ja kehittäminen.....	12
Yhteenvetokaavio.....	13
Hyödyllisiä materiaaleja.....	14

Esipuhe

Tämän oppaan tarkoituksena on tarjota käytännönläheisiä ohjeita ja ratkaisuja liikenneturvallisuuden systemaattiseen huomioimiseen liikuntapaikkarakentamisessa. Opas on suunnattu toimijoille, jotka osallistuvat liikuntapaikkahankkeiden suunnitteluun, toteutukseen sekä hankeprosessien kehittämiseen. Erityisesti opas on tarkoitettu liikuntapalveluiden, kaupunkiympäristö- ja liikennesuunnittelun sekä tilapalveluiden asiantuntijoille, projektipäälliköille ja esihenkilöille.

Oppaan laadinnan yhteydessä kehitettiin poikkihallinnollisia toimintatapoja, joilla liikenneturvallisuus tuodaan osaksi liikuntapaikkarakentamisen hankkeita. Samalla laadittiin ja kokeiltiin työkaluja liikuntapaikkojen liikenneturvallisuuden arvioinnin tueksi.

Opas luotiin osana "*Kävelyn ja pyöräliikenteen liikenneturvallisuuden edistäminen poikkihallinnollisella suunnittelumallilla liikuntapaikkarakentamisessa*" -hanketta, jonka Jyväskylän kaupunki toteutti vuonna 2025. Hanke oli osarahoitettu Traficomien tieliikenteen turvallisuustoiminnan edistämisen valtionavustuksella.

Johdanto

Liikuntapaikat tuottavat ympärilleen liikkumista ja sitä kautta myös liikennettä. Uusien sekä kunnostettavien liikuntapaikkojen toteutuksessa on suunnittelusta lähtien kiinnitettävä huomiota ympäristöön ja arvioitava alueen toimivuutta kokonaisuutena. Näin varmistetaan liikenneturvallisuuden toteutuminen ja luodaan edellytykset kestäväälle liikkumiselle.

Koska liikuntapaikkojen käyttäjinä on usein lapsia ja nuoria, liikenneturvallisuuden varmistaminen liikuntapaikoilla on ensiarvoisen tärkeää. Liikenneturvallisuuden edistäminen edellyttää nykytilanteen selvittämistä, ongelmakohtien tunnistamista ja toimivien ratkaisujen löytämistä. Liikkumisen tarpeet täytyy huomioida alueelle saapumisen ja sieltä poistumisen lisäksi liikuntapaikan sisäisissä järjestelyissä.

Liikuntapaikkojen toteutukseen osallistuu usein laaja asiantuntijajoukko eri vaiheissa prosessia, joten poikkihallinnollinen yhteistyö, osallistaminen ja tiedonjako on keskeistä. Kun prosessia ohjaa ennalta määritelty toimintamalli, suunnittelu etenee sujuvasti ja liikenneturvallisuuteen liittyvät näkökulmat tulevat huomioituiksi. Kaikilla liikuntapaikkarakentamiseen osallistuvilla on vastuu edistää turvallista, terveellistä ja kestävää kaupunkiympäristöä, jossa liikuntapaikat ja niiden ympäristöt on suunniteltu käyttäjien turvallisuus huomioiden.

On hyvä muistaa, että liikenneturvallisuuden ennakkoinnilla pyritään aina resurssien tehokkaaseen käyttöön – ennakoivat toimenpiteet ehkäisevät onnettomuuksia sekä ovat huomattavasti kustannustehokkaampia kuin jälkikäteen tehtävät korjaukset.

Askeleet kohti liikenneturvallisuuden systemaattista huomioimista liikuntapaikkarakentamisen prosessissa:

- 1. Liikenneturvallisuus liikuntapaikoilla: Tunnista liikenneturvallisuuden eri osa-alueet ja hyvät toteutusratkaisut.** (sivut 4-6)
- 2. Liikuntapaikkarakentamisen prosessi: Selvitä kaupunkisuunnittelun käytännöt ja ohjaukseen. Hahmota liikuntapaikkahankkeen prosessivaiheet.** (sivut 8 ja 9)
- 3. Yhteistyö ja vuorovaikutus: Tunnista sidosryhmät, luo vuorovaikutukselle käytännöt ja kanavat.** (sivu 10)
- 4. Työkalut ja menetelmät: Kartoita ja kokeile eri menetelmiä sekä työkaluja liikenneturvallisuuden edistämiseksi.** (sivu 11)
- 5. Toimintatapojen laadinta ja kehittäminen: Laadi toimintaohjeet ja kehitä suunnitteluprosessia tarvittaessa.** (sivu 12-15)

Liikenneturvallisuus liikuntapaikoilla

Liikuntapaikat ovat usein liikenteellisesti merkittäviä kohteita, sillä ne synnyttävät suuria yhtäaikaisia liikennemääriä. Lisäksi liikuntapaikkojen käyttäjinä on monen ikäisiä liikkuja eri kulkutavoilla.

Turvattomiksi koetut liikennejärjestelyt voivat erityisesti lasten ja nuorten kohdalla johtaa siihen, että huoltajat turvautuvat autolla kuljettamiseen. Lisääntynyt autoliikenne heikentää alueen liikenneturvallisuutta edelleen. Hyvin suunnitelluilla liikennejärjestelyillä luodaan puolestaan edellytykset kestäville kulkutapavalinnoille sekä edistetään aktiivisen elämäntavan muodostumista. Arkiliikunta on tutkitusti merkittävä osa liikkumissuositusten saavuttamista.

Liikuntapaikkarakentamisessa on siten tärkeää varmistaa, että liikennesuunnittelija otetaan aina riittävän ajoissa mukaan hankkeeseen vastaamaan liikennejärjestelystä läpi prosessin. Liikenneturvallisuus muodostuu eri osa-alueista, jotka liittyvät sekä tontin sisäisiin järjestelyihin että ympäröivään katuverkkoon. Haasteita voi ilmetä, mikäli alueita ylläpitää ja suunnittelee eri hallinnolliset tahot.

Liikenneturvallisuuden osa-alueiden tunnistaminen ja listaaminen esimerkiksi **tarkistuslistan*** tai suunnitteluohjeiden avulla auttaa kommunikoimaan liikenneturvallisuudesta tahojen välillä. Vaikka liikuntapaikkahankkeen suunnitteluttaja ei olisi liikenteen ammattilainen, pitää tarkistuslistan kaltainen laatuvaatimuskäytäntö huolen liikenneturvallisuuden sisällyttämisestä suunnitteluun myös silloin, kun käytetään ulkopuolisia suunnittelupalveluita.

Suunnittelussa tulee aina huomioida, että liikuntapaikkojen käyttäjinä on usein paljon lapsia ja nuoria: kulkuyhteyksien tulee olla helposti ymmärrettäviä sekä liikenneympäristön ennakoitavaa ja anteeksiantavaa.

*Hankkeessa laadittu tarkistuslista kokonaisuudessaan liitteenä oppaan lopussa, tiivistetty versio viereisellä sivulla.

1. Tunnista liikenneturvallisuuden eri osa-alueet

Liikenneturvallisuuden tarkistuslista - tiivistetty versio:

Jalankulun ja pyöräilyn olosuhteet: Jalankulun ja pyöräilyn väylät järjestetään katkeamattomiksi, loogisesti ja johdonmukaisesti jatkuviksi sekä riittävän leveiksi koko suunnittelualueella. Varmistetaan yhteydet pyöräilyn ja jalankulun verkkoon sekä joukkoliikenteen pysäkeille.

Autoliikenteen hallinta: Piha-alueen ratkaisuiden tulee viestiä ja ohjata selkeästi alhaisiin ajonopeuksiin sekä tarkkaavaisuuteen (tilaratkaisut, rakenne, kavennukset, hidasteet, istutukset, kalusteet, pintamateriaalit).

Kulkumuotojen risteäminen: Jalankulun ja pyöräilyn väylien risteämistä autoliikenteen kanssa pyritään aina ensisijaisesti välttämään. Mikäli risteäminen on välttämätöntä, toteutetaan ylitysjärjestelyt selkeästi ja turvallisesti (näkemät, korotukset, kavennukset, valaistus).

Autojen pysäköintijärjestelyt: Pysäköintipaikkojen sijainti ja pysäköintiliikenne suunnitellaan siten, että ne eivät aiheuta vaaraa tai näkemäesteitä jalankululle ja pyöräilylle. Peruuttamiseen ohjaavia järjestelyjä sekä pitkiä, ajonopeuksia nostavia suoria tulee välttää.

Pyöräpysäköinti: Pyöräpysäköinti sijoitetaan turvallisesti ja helposti saavutettavasti. Kapasiteetin tulee olla riittävä, säilytyksen turvallista (vähintään runkolukitus), mielellään valaistua sekä katettua. Pysäköinti huomioi erikoispyörät sekä sähköpotkulaudat.

Saattoliikenteen järjestelyt: Saattoliikenne järjestetään niin, että se mahdollistaa turvallisen ja selkeän liikkumisen aiheuttamatta turhaa risteämistä tai vaaratilanteita. Sijoittaminen mahdollisuuksien mukaan kauemmas, jotta lähiympäristö voidaan rauhoittaa jalankululle.

Päällysteet: Piha-alue ja kulkuväylät päällystetään liikuntapaikan luonteen, käyttötarkoituksen ja liikenneturvallisuuden edellyttämällä tavalla. Päällystevalinnalla varmistetaan turvallinen liikkumisympäristö, mahdollistetaan tarvittava liikenteenohjaus ja luodaan mielikuva rauhallisesta ympäristöstä.

Liikenteenohjaus: Liikenteenohjaussuunnitelman avulla määritellään tarvittavat liikennemerkit, tiemerkinnot ja opasteet. Ohjaus on havaittavaa ympäri vuoden.

Valaistus: Valaistus toteutetaan tasaisena ja riittävänä, erityishuomioi pysäköintialueiden sekä tienylitysjärjestelyiden kohdalla.

Talvihoidon ja kunnossapidon mahdollistaminen: Lumen sijoittelu ei saa muodostaa liikkumisen tai näkemisen esteitä. Huomioidaan lumenlajitusspaikat ja riittävät tilavaraukset.

Eri mittaluokan hankkeet

Eri kokoisissa liikuntapaikkahankkeissa liikenneturvallisuuden kannalta keskeiset seikat voivat vaihdella. Olennaista kaikissa hankkeissa on arvioida liikennevaikutukset ja mahdolliset riskit, erityisesti lasten ja nuorten näkökulmasta. Hankkeessa tulee aina kiinnittää huomiota liikuntapaikan toiminnallisuuden lisäksi ympäristöön kokonaisvaltaisesti, esimerkiksi johdonmukaisesta kytketymisestä ympäröivään jalankulun ja pyöräilyn verkkoon sekä joukkoliikenteen pysäkeille.

Liikennevaikutukset voivat myös yllättäen olla olennaisia, vaikka liikuntapaikkahanke vaikuttaisi pieneltä. Esimerkiksi hiekkakentän muuttaminen tekonurmipäällysteiseksi kentäksi voi lisätä käyttäjämääriä ja sitä kautta kasvattaa liikennettä. Käyttäjämäärien kasvu näkyy niin pysäköinti- ja saattoliikenteessä, jalankulun ja pyöräilyn reiteillä, joukkoliikenteen pysäkeillä kuin liittymä- ja risteysalueillakin. Liikuntapaikkojen piha-alueilla erityisesti pysäköinti- ja saattoliikennealueet ovat liikenneturvallisuuden kannalta kriittisiä, sillä kaikista tilastoiduista liikennevahingoista lähes puolet tapahtuu pysäköintialueilla. Vakavat henkilövahingot keskittyvät edelleen risteysiin (Onnettomuustietoinstituutti, 2024). Kasvanut liikennemäärä voi siten edellyttää tarkempaa suunnittelua ja muutoksia liikennenympäristöön. Liikenteen asiantuntija osaa arvioida muutosvaikutukset ja tarvittavat toimenpiteet.

Laajemmissa hankkeissa suunnittelua ohjaa yleensä yleissuunnitteluvaihe, jossa tarkastellaan ympäristöä ja liikkumisen olosuhteita kokonaisuutena. Yleissuunnittelussa huomioidaan muun muassa liittyminen katuverkkoon, nopeusrajoitukset, valaistus sekä jalankulun ja pyöräilyn jatkuvat ja turvalliset reitit.

Pienibudjettisten hankkeiden suunnittelussa on hyvä myös muistaa, että liikenneturvallisuutta on usein mahdollista parantaa jo varsin pienillä ja kustannustehokkailla ratkaisuilla, joista esimerkkejä on esitelty viereisellä sivulla. Monet liikuntapaikat sijaitsevat koulujen yhteydessä tai niiden lähiympäristössä, jolloin liikuntapaikkojen liikenneturvallisuuden kehittäminen parantaa samalla koululaisten liikenneturvallisuutta.

Resurssitehokkaita liikenteen rauhoittamisen ja liikenneturvallisuuden parantamisen toimenpiteitä - esimerkkejä:

Näkyvyyttä ja havaittavuutta parantavat toimenpiteet:

- Näkemien parantaminen.
- Valaistuksen tehostaminen ja kohdistaminen (risteykset, pysäköintialueet).
- Tiemerkinnot, kaistaviivat, pintamateriaali- ja värierot.

Liikenteen ohjaus ja nopeuksien hallinta:

- Liikenteenohjauksen sekä väistämismuutosten selkeyttäminen (merkit, opasteet).
- Nopeusrajoitusten tarkistaminen, nopeusnäytöt.
- Ajoradan korotukset ja muut hidasteet (mm.töyssyt).

Jalankulun ja pyöräilyn turvalliset yhteydet:

- Jalankulun ja pyöräilyn reittien yhtenäinen jatkumo katu- sekä piha-alueella.
- Vaaraa aiheuttavien oikoreittien estäminen (esim. istutuksilla).
- Päällysteet, kunnossapidon pienet toimenpiteet.

Katu- ja tilajärjestelyt:

- Tilantarpeen arviointi ja uudelleen jakaminen (esim. autoliikenteen tilan vähentäminen, oikoreittien katkaiseminen).
- Tilan/kadun jäsentely viherrakentamisella ja katukalusteilla.
- Kavennukset, sivuttaissiirtymät.
- Hidastavat joukkoliikenteen pysäkkiratkaisut.
- Poikkileikkausmuutokset, mutkitteleva kadun/ajoradan geometria.

Risteys- ja suojatieratkaisut:

- Suojateiden ja risteysten korotus
- Suojateiden varoitusjärjestelmät (valot), heräteraidat.
- Suojateiden tarpeellisuuden arviointi, muut tienliitysjärjestelyvaihtoehdot.

Infrastruktuuri on vain osa liikenneturvallisuutta - liikenneturvallisuuteen kannattaa vaikuttaa myös liikkumista ohjaavalla viestinnällä, kampanjoilla ja yhteistyöllä liikuntaseurojen kanssa. Kohdennettua ja ennakoivaa viestintä on resurssitehokasta ja sillä voidaan kannustaa kävelyyn, pyöräilyyn ja joukkoliikenteen käyttöön sekä ohjata turvallista liikkumista alueella.

Esimerkkejä liikenneturvallisuutta parantavista toteutusratkaisuista

1. Vaajakosken liikuntapuisto, Jyväskylä

Vaajakosken liikuntapuistossa pyöräpysäköinti on järjestetty pyöräkatoksella, jossa on runkolukitustelineet. Pyöräpysäköinniltä johtaa erillinen kulkuväylä pysäköintialueen reunaan pitkin liikuntapaikalle.

2. Kypärämäen koulun liikuntasali, Jyväskylä

Kypärämäen koulun liikuntasalin edustalla on korotettu risteysalue. Korotetun risteysalueen tarkoituksena on varmistaa autoliikenteen nopeudet suojatien kohdalla nopeusrajoituksen 30 km/h mukaiseksi.

3. Aalto Alvari uimahalli, Jyväskylä

Uimahallin saattoliikenteelle on järjestetty selkeä tila erilleen. Kiertosuunta mahdollistaa saattamisen ja noutamisen ilman peruuttamista.

Vaikka liikkumiseen ja liikkumiskäyttäytymiseen liittyvät valinnat tekee lopulta aina käyttäjä, liikennenympäristön ja rakennetun ympäristön suunnittelulla voidaan merkittävästi ohjata näitä valintoja. Suunnittelun tavoitteena on tehdä turvallisesta ja järkevästä liikkumistavasta käyttäjälle kaikista helpoin, luonnollisin ja houkuttelevin vaihtoehto.

Kuva: Viola Vaananen

Kuva: Markus Pasanen

Kuva: Google Maps, 20.1.2025

4. Vehkahalli, Jyväskylä

Vehkahallin edustalla kadulla on yksipuolinen ajoradan kavennus hallille johtavan suojatien kohdalla. Kavennus parantaa jalankulkijoiden turvallisuutta lyhentämällä ylitysmatkaa ja rauhoittamalla liikennettä autoliikenteen ajolinjan muuttuessa ja liikkumisvarojen pienentyessä.

5. & 6. Keljonkankaan koulu, Jyväskylä

- Jalankulku ja kaksisuuntainen pyöräliikenne on eroteltu toisistaan tiemerkintöjen avulla. Erottelu lisää liikenneturvallisuutta kun jalankulkijat ja pyöräilijät kulkevat omilla väylillään. Erottelu vähentää kohtaamis- ja ohitustilanteiden konflikteja, parantaa näkyvyyttä ja ennakoitavuutta sekä pienentää onnettomuusriskiä erityisesti nopeuserojen vuoksi.
- Pyöräpysäköinti on sijoitettu sujuvasti sisääntuloväylälle ja merkitty liikennemerkillä. Telineet ovat runkolukittavia. Pyöräpysäköintipaikalta ei tarvitse ylittää ajorataa päästäkseen kohteeseen.
- Pyöräpysäköinnille ja sisääntuloväylälle johtavalla suojatiellä on saareke, joka lyhentää ylitysmatkaa. Saareke antaa jalankulkijalle turvallisen odotuspaikan ajoratojen välissä, jolloin ylitys tehdään vain yksi ajosuunta kerrallaan ja onnettomuusriski pienenee. Katujakso on korotettu suojatien kohdalla.
- Koulun piha-alueen pysäköintialue on selkeä ja jäsennely istutuksilla ja reunakivetyksillä, geometria ohjaa hitaisiin nopeuksiin. Pysäköintiliikenteelle on määrätty kiertosuunta.

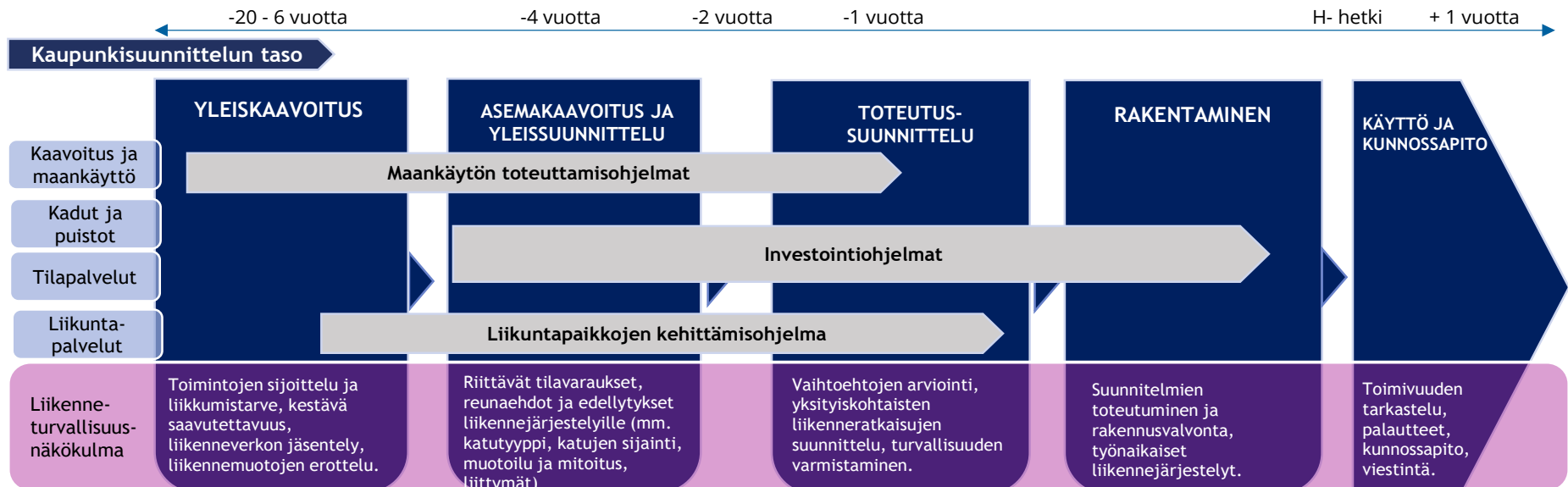
Liikuntapaikkarakentamisen prosessi

Kaupunkisuunnittelun tasot ja toteutusohjelmat

Liikuntapaikkarakentamisen kokonaisuuden hahmottaminen toimii edellytyksenä prosessien kehittämiseksi. Tämä edellyttää kaupunkisuunnittelun tasojen, toteutusohjelmien ja vastuutahojen tunnistamista, jotka muodostavat perustan liikuntapaikkarakentamisen toteutumiselle.

Eri kunnissa kaupunkisuunnittelun käytännöt ja ohjauskeinot voivat näyttää hieman erilaiselta riippuen organisaation rakenteesta ja toimintatavoista. **Jokaisella kaupunkisuunnittelun tasolla luodaan edellytykset liikenneturvallisuuden ja kestävän liikkumisen mahdollistumiselle.** Oman työn ja vastuualueen kannalta on olennaista hahmottaa, miten kyseisessä vaiheessa tehdyt ratkaisut vaikuttavat liikenneturvallisuuteen ja ohjaavat seuraavia suunnittelun ja toteutuksen vaiheita.

Esimerkki: Jyväskylän rakentamisen mahdollistamisen prosessi

2. Selvitä kaupunkisuunnittelun ohjauskeinot ja käytännöt

Liikuntapaikkarakentaminen, samoin kuin liikenneturvallisuus, alkaa kaavoituksesta. Yleiskaava ohjaa pitkän aikavälin maankäyttöä ja varaa alueet liikuntapaikoille, määrittäen toimintojen sijoittumisen ja kestävän saavutettavuuden. Asemakaavassa ratkaistaan liikuntapaikan tarkka sijainti, riittävät tilavaraukset, rakennusoikeus sekä lopulliseen kestäväan saavutettavuuteen liittyvät järjestelyt.

Varsinainen liikuntapaikkaohjelmointi tapahtuu yleensä niitä ohjaavissa investointi- ja kehittämissuunnitelmissa, joissa määritellään tarkemmat toteutussuunnittelun kautta tarpeet, aikataulut ja yksityiskohtat, joilla on merkitystä liikenneturvallisuuden kannalta.

Valtakunnallisiin suunnitteluohjeisiin sitoutuminen ja laatuksiteerien asettaminen koko toteutusprosessille kaavoituksesta toteutussuunnitelmiin ja rakentamisesta kunnossapitoon ylläpitää liikenneturvallisuuden laatutasoa. Olennaisimmat ohjeet on koottu oppaan loppuun.

Liikuntapaikkarakentamisen prosessin vaiheet

Kun kaupunkisuunnittelun ohjauskeinot on tunnistettu, seuraava askel on hahmottaa liikuntapaikkarakentamisen toteuttamisprosessin vaiheet, sisältö ja niihin liittyvät osapuolet. Prosessin kehittämisen kannalta on tärkeää tunnistaa kohdat, joissa nykyiset käytännöt vaativat kehittämistä ja joissa liikenneturvallisuuden huomiointi voi olla puutteellista.

Jokainen prosessin vaihe luo edellytyksiä turvalliselle liikkumiselle, jolloin puutteet yhdessä vaiheessa voivat heikentää lopputulosta seuraavissa vaiheissa.

Tasalaatuisuuden saavuttamista ja käytännön toteuttamista helpottaa esimerkiksi se, jos jalankulun ja pyöräilyn turvallisuutta koskevat suunnitteluohjeet vakiinnutetaan käyttöön. Ulkoisille suunnittelupalveluille voi ottaa käyttöön laatuvaatimuksia tai edellyttää riittävän kävelyn ja pyöräliikenteen liikenneturvallisuusperiaatteiden hallitsemista. Myös kunnan omat katu- ja rakennussuunnitteluohjeet kannattaa päivittää vastaamaan valtakunnallisia ohjeistuksia ja suosituksia liikenneturvallisuuden osalta. On hyvä pyrkiä tilanteeseen, jossa suunnitteluohjeista ja laatuvaatimuksista joustetaan vain pakottavista syistä. Myös laatuauditointipalveluiden käyttäminen merkittävien hankkeiden yhteydessä suunnitelmien tarkistamisessa ylläpitää laatutason säilymistä.

Liikuntapaikkarakentamisen prosessin sisältö voi vaihdella jossain määrin sen mukaan, kuinka laaja hanke on ja onko kyse uudisrakentamisen vai olemassa olevan liikuntapaikan korjaushankkeesta.

- **Uudisrakentamisen hankkeissa** lähtökohtana on tarve uudelle liikuntapaikalle, jolloin arvioidaan sijaintivaihtoehtoja, saavutettavuutta ja liikennevaikutuksia. Prosessi sisältää yleensä kokonaisvaltaisesti ympäristön suunnittelun ja täysin uusien liikennejärjestelyiden tuottamisen.
- **Korjausrakentamisen hankkeissa** lähtökohtana on olemassa olevien puutteiden korjaaminen. Vaikka tarve olisi lähtöisin liikuntapaikan toiminnallisista ominaisuuksista, on tärkeää samalla reagoida liikenteen olosuhteisiin ja selvittää tarve muille samanaikaisille kehitystoimenpiteille suunnittelualueella sekä lähiympäristössä.

3. Hahmota liikuntapaikkahankkeen prosessivaiheet

Liikuntapaikkahankkeen suunnittelun ja toteutuksen kulku liikenneturvallisuuden näkökulmasta

Tarvesuunnittelu

Mitä huomioidaan: Tavoitteet ja edellytykset - sijainti ja saavutettavuus kestäville kulkumuodoilla, hankkeen toteutumisen liikennevaikutukset, liikkumisen ja liikennejärjestelyiden tarpeet, reagointi olemassa oleviin ja tunnistettuihin liikenneturvallisuuspuutteisiin. Toimitetaan tieto hankkeesta suunnitteluun osallistuville.

Miten tehdään: Kontaktoidaan liikennesuunnittelija tekemään alustava arvio liikenneympäristöstä, soveltuvuudesta ja liikennevaikutuksista, kerätään lähtötieto, tunnistetaan edellytykset ja mahdolliset kehittämistarpeet.

Hankesuunnittelu

Mitä: Yhteensovitus maankäytön kanssa. Määritellään liikennejärjestelyiden periaatteet, tarvittavat selvitykset sekä kaavoitus- ja suunnittelutarpeet. Kartoitetaan tarve samanaikaisille toimenpiteille ympäristössä.

Miten: Suunnitteluryhmän koonti - vuorovaikutus kaupunkisuunnittelun kanssa. Liikennesuunnittelija arvioi nykytilanteen ja ohjelmoi tarvittavat liikenteen suunnitelmat ja selvitykset. Suunnitelmien auditointi, muutosten ohjaus.

Kaavoitustarve

Yleissuunnitelma

Katusuunnitelmat

Muut suunnitelmat, selvitykset

Toteutussuunnittelu

Mitä: Yksityiskohtaiset suunnitelmat liikennejärjestelyistä ja muut liikenneturvallisuuteen vaikuttavat tekijät.

Miten: Laatuvaatimusten toimitus suunnittelijalle. Yksityiskohtaisten suunnitelmien auditointi ja laadun tarkistus, mahdollisten muutosten ohjaus.

Rakentaminen

Mitä: Suunniteltujen liikennejärjestelyjen rakentaminen. Työmaan vaikutukset liikkumiseen ja turvallisuuteen, väliaikaiset kulkureitit, työmaa-alueen ympäristön riskien/haittojen kartoittaminen ja minimoiminen.

Miten: Varmistetaan suunnitelmien toteutuminen ja laadun säilyminen suunnitelmista rakentamiseen. Varmistetaan, että turvalliset ja selkeät reitit on järjestetty rakennustyön ajaksi.

Käyttöönotto ja ylläpito

Mitä: Laatu ja toimivuus käytössä, tarvittaessa viimeistely. Tiedottaminen käyttäjille. Kunnossapidon käynnistys, hoitosuunnitelma.

Miten: Tarkastetaan laatu ja toimivuus käytössä, kunnossapidon laadun varmistaminen. Seurataan käyttäjätyytyväisyyttä ja palautetta, kartoitetaan kehittämistarpeita. Viestitään liikenneturvallisuudesta käyttäjille.

Yhteistyö ja vuorovaikutus

Liikuntapaikka-alueen hallinnointi voi toisinaan jakautua usean eri hallinnointitahojen kesken. Esimerkiksi harjoittelualue voi kuulua yhdelle hallinnointivastuulle, pysäköintialue toiselle ja katualue kolmannelle. Joukkoliikenneyhteyksistä vastaa joukkoliikennepalvelut. Liikuntapaikan kehittämishankkeissa on siten tärkeää tunnistaa kaikki aluetta hallinnoivat osapuolet, osallistaa ja kehittää aluetta yhtäaikaaisesti yhteistyössä. Sidosryhmien tunnistaminen luo perustan toimivalle vuorovaikutukselle, selkeille vastuulinjoille ja turvallisen ympäristön toteutumiselle.

Yhteistyön avulla voidaan pyrkiä siihen, että kehittämistoimet kohdistuvat samanaikaisesti koko alueelle. Vuorovaikutus ja tiedon jakaminen investointiohjelmoinnista ja alkavista hankkeista kaupungin palvelualueiden välillä on tärkeää, jotta yksiköt voivat varautua ajoissa yhteisiin investointeihin ja toimenpiteisiin. Investointi- ja hankevastaavilla on tärkeä rooli koordinoida tätä tiedonvaihtoa ja varmistaa, että tieto kulkee oikeille tahoille oikea-aikaisesti.

Tiedonvaihdoista ja yhteistyöstä kannattaa tehdä mahdollisimman sujuvaa esimerkiksi sidosryhmien hahmottamista ja yhteydenottoa helpottavien organisaatio- tai sidosryhmäkarttojen avulla.

Liikenneturvallisuusryhmät

Liikenneturvallisuuden edistämistä voi kuntaorganisaatiossa ohjelmoida kävelyn ja pyöräilyn edistämishojelman kautta tai perustamalla esimerkiksi erillisen poikkihallinnollisen asiantuntijaryhmän. Ryhmä voi pitää esimerkiksi huolen siitä, että liikenneasiantuntijat ovat tarvittavissa projekteissa mukana sekä huolehtia, että tarvittavat hankesuunnitelmat, katusuunnitelmat ja kaavat tarkistetaan tai esimerkiksi auditoidaan ulkoisen palvelun toimesta liikenneturvallisuuden toteutumiseksi.

Esimerkiksi Jyväskylän kaupungilla kokoontuu vuosittain poikkihallinnollinen ryhmä, johon osallistuu eri suunnittelutasoilla liikenteen suunnitelmia tekevät henkilöt. Ryhmä keskittyy liikenneinfrastruktuuria koskevien suunnitelmien liikenneturvallisuuteen.

4. Tunnista sidosryhmät ja luo vuorovaikutuksen kanavat

Sidosryhmäkarta

Sidosryhmäkartan täyttäminen omasta organisaatiosta auttaa hahmottamaan prosessin osapuolet ja helpottaa vuorovaikutusta. Ulkoisten toimijoiden lisääminen antaa kokonaiskuvan yhteistyön rakenteista. Kartan täydentäminen nimeämällä yhteyshenkilöt helpottaa oikeiden kontaktien löytymistä ja yhteistyötä eri vaiheissa.

Esimerkkinä Jyväskylän kaupungin sidosryhmäkarta. Laadi kaavio omassa organisaatiossasi nimeämällä sisäiset yksiköt ja henkilöt sekä muut tärkeät ulkoiset sidosryhmät.

Työkalut ja menetelmät

Liikenneturvallisuuden systemaattista sisällyttämistä liikuntapaikkarakentamisen toteutusprosessiin edesauttaa selkeiden linjausten luominen toiminnalle. Omien suunnitteluperiaatteiden määrittely tai valtakunnallisten kävelyn ja pyöräilyn suunnitteluohjeiden vakiinnuttaminen suunnittelukäytännöksi luo toiminnalle järjestelmällisyyttä ja ennakoitavuutta. Tarkistuslistojen hyödyntäminen ja laatuauditoinnin sisällyttäminen osaksi prosessia luo varmuutta liikenneturvallisuuden toteutumiselle.

Liikuntapaikkahankkeen käynnistyessä tietoa voi kerätä yhteen lähtötietoselvityksen sekä muiden selvitysten ja datan avulla. Tietoa kannattaa kerätä yhteen eri palvelualoilta, sillä tieto voi olla hiljaista tai jakautunut epätasaisesti. Nykyisen liikenneturvallisuustilanteen arvioimisessa voi hyödyntää erilaisia työkaluja, jotka auttavat tunnistamaan suunnittelualueen haastekohdat ja priorisoimaan vaikuttavimmat kehittämiskohteet ja tarkat toimenpiteet.

Mikäli olemassa olevaa tietoa ei ole riittävästi, on hyvä tunnistaa käytössä olevat tiedonkeruun menetelmät ja työkalut. Muokkaamalla tai täydentämällä jo olemassa olevia työkaluja voi usein kätevästi saada lisää tietoa. Tarvittaessa kannattaa kokeilla myös uusia menetelmiä ja arvioida niiden soveltuvuutta käytännön suunnittelutyöhön.

Viestinnän vuosikellot

Viestinnän vuosikellot ovat resurssitehokas keino lisätä liikenneturvallisuuden ja kestävästi liikkumisen näkyvyyttä sekä tuoda esiin jo toteutettuja toimenpiteitä asukkaille. Liikkumisympäristön rakenteellisen turvallisuuden ohella käyttäjät tekevät viime kädessä lopulliset liikkumis- ja kulkutapavalinnat, joihin voidaan vaikuttaa järjestelmällisellä liikkumisen ohjauksella. Vaikuttava viestintä edellyttää sekä kaupungin että liikuntaseurojen ja muiden toimijoiden aktiivista ja koordinoitua roolia.

5. Kartoita ja kokeile menetelmiä sekä työkaluja

Tutustu työkaluihin ja menetelmiin ja kokeile niiden toimivuutta omassa toiminnassa.

Asemakaavoituksen lähtötietoselvitys: selvittää kattavasti alueen ominaisuuksia ennen kaavoitusta ja kokoaa yhteen alueen nykytilan koskien mm. liikenneolosuhteita.

Tilastot ja analytiikka: liikennemittaukset ja -analytiikka, saavutettavuusanalyysit, onnettomuustilastot ja -tiedot sekä muut tilastot tarjoavat määrällistä tietoa nykyisestä liikennetilanteesta: esim. ajonopeuksista, liikennemääristä, onnettomuuksista, kulkutapaosuuksista ja saavutettavuudesta.

Suunnitteluohjeet ja -periaatteet: käyttöön vakiinnuttaminen luo prosesseihin tasalaatuisuutta (kaupungin omat katu- ja rakennussuunnitteluohjeet, valtakunnalliset suunnitteluohjeet).

Tarkistuslistat ja laadunvarmistuksen työkalut: auttavat tunnistamaan ja listaamaan liikenneturvallisuuden kannalta kriittiset tekijät ja varmistavat, että kaikki oleelliset asiat huomioidaan suunnittelussa ja toteutuksessa.

Pisteytysjärjestelmät*: tarjoavat systemaattisen tavan arvioida liikenneturvallisuutta liikuntapaikoilla. Niiden avulla voi vertailla ja priorisoida eri liikuntapaikkojen järjestelyjä objektiivisesti sekä tunnistaa tarvittavia toimenpiteitä liikenneturvallisuuden parantamiseksi.

Käyttäjäkyselyt ja osallistamistyökalut: tuovat esiin kokemusperäistä tietoa ja tukevat liikenneturvallisuuden kehittämistä käyttäjälähtöisesti. Käyttäjät ovat paikan asiantuntijoita. Määräajoin toistuvien liikenneturvallisuuskyselyiden lisäksi esimerkiksi liikuntapaikkojen käyttäjille voi suunnata erillisiä kyselyitä.

Organisaation henkilöstökaaviot ja sidosryhmäkartat: auttavat tunnistamaan hankeprosessin keskeiset toimijat sekä selkeyttämään vastuut, roolit ja yhteistyösuhteet liikenneturvallisuustyössä.

Palautetuokiot ja -kyselyt: liikuntapaikkahankkeen lopuksi toteutettavassa arviointivaiheessa osapuolet tarkastelevat prosessin toimivuutta ja tunnistavat kehittämistarpeita tulevia hankkeita varten.

*** Hankeessa laadittu pisteytysjärjestelmä kokonaisuudessaan liitteenä oppaan lopussa.**

Toimintatapojen laadinta ja kehittäminen

Haasteista onnistumisiin

Liikenneturvallisuus ei aina realisoidu johdonmukaisesti liikuntapaikkarakentamisen eri vaiheissa. Haasteita liittyy selkeän toimintamallin puuttumisen lisäksi esimerkiksi liikenneturvallisuuden asiantuntijoiden riittämättömään osallistumiseen hankkeen eri vaiheissa, suunnitelmien ja toteutuksen liikenneturvallisuuden laadunvarmistuksen puuttumiseen, ennakoinnin ja tiedonvaihdon kehittämistarpeisiin kaupungin eri toimialojen välillä sekä kaavoituksen ja hankesuunnittelun prosessien eriaikaisuuteen. Myös resurssien rajallisuus edellyttää sopimista ja huolellista kohdentamista. Haasteet ja tyypilliset ongelmakohdat on tärkeää jäljittää, minkä jälkeen prosessia voi lähteä kehittämään.

On hyvä muistaa, että kaikkein vaikuttavinta ja resurssitehokainta on suunnitella ja toteuttaa liikenneympäristö alusta alkaen turvallisesti. Jälkikäteen tehtävät korjaukset ovat merkittävästi kalliimpia ja haastavampia toteuttaa.

Vakiintunut toimintamalli, linjaukset ja suunnitteluperiaatteet auttavat liikenneturvallisuuden jalkautumisessa suunnitelmiin ja toteutukseen. Toimintaohjeiden ja käytännön prosessien muodostumiseen kannattaa suhtautua niin, että kehittämistyötä tehdään pitkäjänteisesti yhdessä eikä prosessi muodostu yleensä heti valmiiksi. Kaikilla osapuolilla on jatkuva yhteinen päämäärä edistää turvallista, toimivaa ja kestävää kaupunkiympäristöä, jossa liikuntapaikat ja niiden ympäristöt tukevat kestävää liikkumista.

Seuraavan sivun 12 kaavio kokoaa yhteen oppaassa esiteltyjä liikuntapaikkarakentamisen liikenneturvallisuuteen liittyviä keskeisiä kokonaisuuksia.

6. Laadi toimintaohjeet ja kehitä suunnitteluprosessia tarvittaessa

Esimerkki: Tuumasta toimeen - Jyväskylän kaupunki

Oppaassa esitettyjä ideoita, liikenneturvallisuuteen liittyviä selvityksiä sekä liikuntapaikkarakentamisen prosessikehittämistä voidaan kunnissa toteuttaa osana kaupungin liikenneturvallisuustyötä, esimerkiksi kävelyn ja pyöräilyn edistämishankkeiden, liikkumisohjelmien tai muiden liikenneturvallisuuteen liittyvien ohjelmien kautta. Yhteistyönä toteutetuissa kehittämishankkeissa etuna on, että liikenneturvallisuus sekä kävelyn ja pyöräilyn edistäminen kytkeytyvät kokonaisvaltaisemmin osaksi liikuntapaikkarakentamisen prosesseja ja suunnittelua.

Esimerkiksi Jyväskylässä liikuntapaikkojen liikenneturvallisuushanke toteutettiin yhteistyönä poikkihallinnollisesti kaupungin Kävelyn ja pyöräilyn edistämishankkeen sekä Liikkumisohjelman toimenpiteenä. Hankkeessa toteutettiin tämän oppaan lisäksi ja liitteenä olevat materiaalit sekä kehitettiin liikuntapaikkarakentamisen prosessin poikkihallinnollisia käytäntöjä.

Traficomien julkaisu Hyviä käytäntöjä lasten ja nuorten kestävän ja turvallisen liikkumisen edistämiseen löytyy [täältä](#).

Yhteenvetokaavio: liikuntapaikkarakentaminen ja liikenneturvallisuus

Kaavio kokoaa yhteen oppaassa esitetyt liikuntapaikkarakentamisen keskeiset suunnittelutasot, prosessin vaiheet ja niihin liittyvät liikenneturvallisuuden näkökulmat. Kaavio havainnollistaa prosessin luonnetta jatkuvana ja vaiheiden välillä etenevänä kokonaisuutena, jossa suunnittelu etenee usein edestakaisin eikä yksisuuntaisesti ajassa. Kaavio selventää, miten suunnitteluvaiheet kytkeytyvät toisiinsa sekä miksi tiedonvaihto ja sen ajoitus ovat ratkaisevia onnistuneiden lopputulosten syntymisessä.

Kaupunkisuunnittelun taso

Vastuutaho: Kaupunkirakennepalvelut

Liikuntapaikan rakentamisen prosessivaiheet

Vastuutaho: Liikuntapalvelut, Tilapalvelut
Suunnittelupalvelut, urakoitsijat

Vaiheiden sisältö

Vastuutaho: Hankkeen tilaaja, suunnittelupalvelut, urakoitsijat

<ul style="list-style-type: none"> Tarpeiden ja tavoitteiden määrittely Sijaintivaihtoehdot, kaavoitustarpeet ja tilavaraukset. Hankkeen sidosryhmien tunnistaminen ja vuorovaikutuksen suunnittelu. 	<ul style="list-style-type: none"> Tarpeiden tarkennus, hankkeen laajuus, toiminnot, kustannusraamit. Lähtötietojen kokoaminen ja selvitykset. 	<ul style="list-style-type: none"> Yksityiskohtaisten suunnitelmien tuottaminen ja tarkistus. 	<ul style="list-style-type: none"> Suunnitelmien toteuttaminen. 	<ul style="list-style-type: none"> Käyttöönotto, laatu ja toimivuus käytössä. Kunnossapidon toiminta. Liikkumisen ohjaus ja viestintä.
---	--	--	--	---

Liikenneturvallisuus näkökulma

Vastuutaho: Hankkeen tilaaja, suunnittelupalvelut

Toimintojen sijoittumisen tarkennus, riittävät tilavaraukset, reunaehdot ja edellytykset liikennejärjestelyille (mm. katutyypit, muotoilu, liittymät)	Liikenneturvallisuuden tavoitteiden ja kriteerien tarkempi määrittely. Liikennejärjestelyjen turvallisuusperiaatteet. Riskikohtien ennaltaehkäisevä tunnistaminen.	Laatuvaatimukset suunnittelijalle. Yksityiskohtaisten suunnitteluratkaisut ja niiden arviointi.	Rakennusajan järjestelyiden toimivuus, liikenneturvallisuuden toteutuminen rakentamisessa.	Toimivuuden tarkastelut, palautteen kerääminen ja reagointi. Liikenneturvallisuuden ohjaava viestintä.
---	--	---	--	--

Työkalut

Vastuutaho: Hankkeen tilaaja

Sidosryhmäkarta, käyttäjäkyselyt, pisteytysjärjestelmät ja auditoinnit.	Asemakaavoituksen lähtötietoselvitys, muut selvitykset, tilastot ja analytiikka, tarkistuslista, käyttäjäkyselyt.	Liikenneturvallisuuden tarkistuslista.	Laadunvarmistus ja suunnitelmien toteutumisen seuranta, hankeosapuolten palautetuokioiden ja -kyselyt.	Palautekanavat, käyttäjäkyselyt, tilastot ja analytiikka, viestintä.
---	---	--	--	--

Hyödyllisiä materiaaleja

Tälle aukeamalle on koottu hyödyllisiä materiaaleja ja taustatietoa liikuntapaikkarakentamisen liikenneturvallisuuteen sekä yleisesti liikenneturvallisuuteen liittyen.

Näiden lisäksi liikenneturvallisuuden huomioimista liikuntapaikkarakentamisessa tukevat myös kuntien omat katu- ja liikennesuunnitteluohjeet, pyöräliikenteen ja kävelyn kehittämissuunnitelmat sekä liikenneturvallisuusohjelmat.

Hankkeessa tuotetut materiaalit:

- Liikenneturvallisuuden tarkistuslista -tiedosto
- Pisteytysjärjestelmä -tiedosto liikuntapaikkojen liikenneturvallisuuden arviointiin

Liikenneturvallisuus suunnittelutasolla:

Väyläviraston suunnitteluohjeet:

- Väylävirasto. (2020). [Pyöräliikenteen suunnittelu](#). Väyläviraston ohjeita 18/2020.
- Väylävirasto. (2022). [Jalankulun suunnittelu](#). Väyläviraston ohjeita 34/2022.

RT-kortit:

- Rakennustietosäätiö RTS. (2019). RT 103084. Päiväkodin ja perusopetuksen tilat. Ulkotilojen suunnittelu.

- Rakennustietosäätiö RTS. (2015). Infra 63-710140 / RT 98-11180. Jalankulku- ja pyöräilyväylät.
- Rakennustietosäätiö RTS. (2016). RT 98-11235 / KH 91-00605 / Infra 64-710164: Pysäköintialueet.
- Rakennustietosäätiö RTS. (2016). Pysäköintilaitokset.
- RT 98-11207. (2016). Polkupyörien pysäköinti ja säilytys.
- Rakennustietosäätiö RTS. (2006). RT 97-10869: Kuntoreitit.

Materiaaleja eri kaupungeista:

- Helsingin kaupunki. (2019). [Jalankulkijoiden kadunliitysjärjestelyjen suunnitteluperiaatteet](#). Kaupunkiympäristön aineistoja 2019:8.
- Vantaan kaupunki. (2023). [Liikenteen rauhoittamisen periaatteet](#).
- Soudunsaari & Hentilä. (2018). [Liikunnan edistäminen kunnissa: hyviä käytäntöjä kuntien poikkihallinnolliseen yhteistyöhön yhdyskuntasuunnittelun kontekstissa](#). Oulun yliopisto.

Liikenneturvallisuus strategiatasolla:

- Traficom. [Liikenneturvallisuusstrategia 2022-2026](#). Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisu | 2022:3
- Liikenne- ja viestintäministeriö. [Valtakunnallinen kävelyn ja pyöräilyn edistämisohjelma](#). Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisu | 5/2018.
- Traficom. [Hyviä käytäntöjä lasten ja nuorten kestävän ja turvallisen liikkumisen edistämiseen](#). Tarkastelu vuosina 2015-2023 toteutettuihin valtionavustushankkeisiin.

Onnettomuustilastot:

Ramboll. Onnettomuudet kartalla. <https://mobilityanalytics.ramboll.com/onn/poliisi/>

Muut:

Liikenneturva. [Tietoa liikenneturvasta](#)

Oppaan laadinnassa on hyödynnetty Ilmastoviisas kaavoitus –opasta, joka on Jyväskylän kaupungin vuonna 2023-2024 laatima opas ilmastonmuutoksen prosessimaiseen huomioimiseen kaupunkisuunnittelun jokapäiväisessä työssä.

